

- ५.१ ठेवींची स्वीकृती
- ५.२ ठेवी स्वीकारण्याच्या अटी आणि शर्ती
- ५.३ जनतेकडून ठेवी स्वीकारण्याची कार्यपद्धती
- ५.४ सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्याची कार्यपद्धती

प्रस्तावना

कंपनी आम जनतेकडून किंवा तिच्या सभासदांकडून ठेव स्वरूपात रक्कम स्वीकारते त्यावेळी तिच्या भांडवलात वाढ होण्यास मदत होते. भांडवल उभारणीचा हा अत्यंत स्वस्त मार्ग आहे. ठेवींच्या माध्यमातून भांडवलाची उभारणी केल्यामुळे भांडवलावर नियंत्रण ठेवण्याची गरज भासत नाही कारण ठेवी या अल्पमुदतीसाठी स्वीकारल्या जातात.

तथापि ठेव रक्कम परत करताना एखाद्या दोषी कंपनीच्या बाबतीत ठेव स्वीकारणे हा जोखमीचा पर्याय असू शकतो.

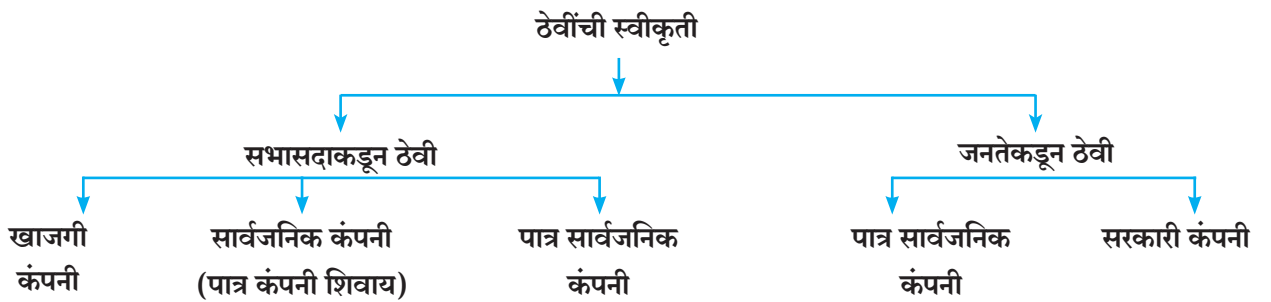
‘ठेवी’चा अर्थ आणि व्याख्या ही प्रकरण २ मध्ये सविस्तर दिलेली आहे. या प्रकरणामध्ये आपण कोणत्या कंपनी ठेवी स्वीकारून भांडवलाची उभारणी करू शकतात आणि त्याच्या अटी, शर्ती, सभासद आणि जनतेकडून ठेवी स्वीकारण्याच्या कार्यपद्धतीचा अभ्यास करणार आहोत.

५.१ ठेवींची स्वीकृती :

खालील कंपन्या वगळता ठेवी स्वीकारणाऱ्या इतर कंपन्या -

- i) बँकिंग कंपनी
- ii) ज्या कंपन्यांचा बँकिंग व्यवसाय नाही/बिगर बँकिंग वित्तीय कंपन्या (NBFC)
- iii) गृहकर्ज पुरवठा कंपनी (गृह कर्ज वित्तीय संस्था) (HFC)
- iv) सरकारद्वारे निश्चित केलेली इतर कोणतीही कंपनी (वरील वगळता इतर कंपन्या) यांना अ) कंपनी कायदा २०१३ च्या कलम ७३ ते ७६ मध्ये ब) कंपनी (ठेवी स्वीकृती नियम) २०१४ आणि (क) ठेवी स्वीकारण्याबाबत रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाने निर्देशित केलेल्या अधिकृत सूचना यातील तरतुदींची पूर्तता करून ठेवी स्वीकारता येतात.

खालील तक्त्यात कोणत्या कंपनी सभासदांकडून व जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकतात ते दर्शविण्यात आले आहे

- **खाजगी कंपनी :** खाजगी कंपनी ही सभासद, संचालक किंवा त्यांचे नातेवाईक यांच्याकडून ठेवी स्वीकारू शकते.
- **सार्वजनिक कंपनी :** (पात्र कंपनी सोडून) सार्वजनिक कंपनी ही (पात्र सार्वजनिक कंपनी शिवाय) सभासद किंवा संचालकाकडून ठेवी स्वीकारू शकते.
- **पात्र सार्वजनिक कंपनी :** पात्र सार्वजनिक कंपनी म्हणजे अशी कंपनी की,
अ) जिची निव्वळ मालमत्ता ही ₹ १०० कोटी पेक्षा कमी नाही किंवा

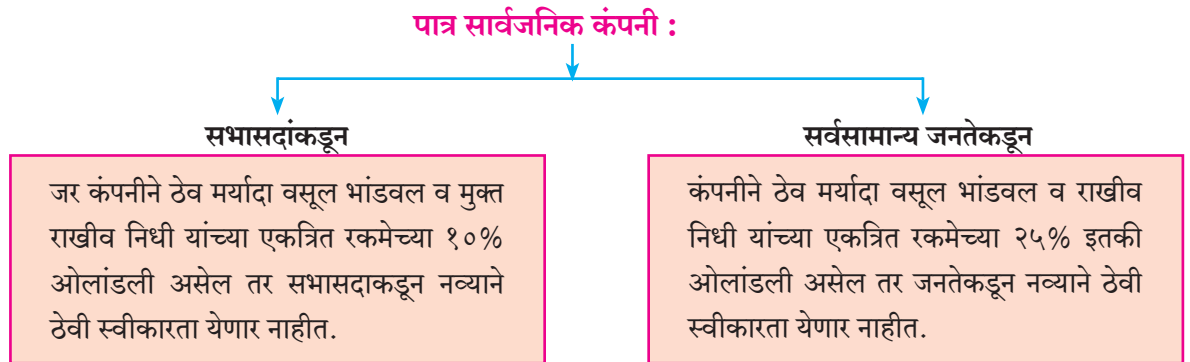
ब) जिची वार्षिक उलाढाल ही ₹ ५०० कोटी पेक्षा कमी नाही आणि सभासदाच्या सभेत ठेवी स्वीकारण्याबाबत विशेष ठराव संमत करून त्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे अशी सार्वजनिक कंपनी.

- i) निव्वळ किंमत = वसूल भांडवल + मुक्त राखीव निधी + प्रतिभूती वाढवा निधी- संचित तोटा, खर्ची न टाकलेला स्थगित खर्च.
- ii) उलाढाल - विशिष्ट काळात विक्रीद्वारे प्राप्त झालेले उत्पन्न.

५.२ ठेवीची स्वीकृतीच्या अटी व शर्ती :

१. ठेवीची रक्कम :

- अ) **खाजगी कंपनी :** खाजगी कंपनी आपल्या सभासदाकडून किंवा संचालकाकडून अथवा त्यांच्या नातेवाईकाकडून वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १००% ठेव रूपाने रक्कम जमा करू शकते.
तथापि कंपनी कायदा नमूद केल्यानुसार काही खाजगी कंपन्यांना वसूल भाग भांडवल व मुक्त राखीव निधीच्या १००% पेक्षा जास्त ठेव स्वीकारता येते.
- ब) **सार्वजनिक कंपनी :** (पात्र कंपनी सोडून) जेव्हा ठेव रक्कम वसूल भांडवल व मुक्त राखीव निधीच्या ३५% ची मर्यादा पूर्वीच पार केलेली असेल तर अशा वेळी कंपनीस सभासदाकडून ठेवी स्वीकारता येणार नाहीत.
- क) **पात्र सार्वजनिक कंपनी :**

ड) सरकारी कंपनी वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या ३५% पेक्षा जास्त रकमेचा ठेवी म्हणून स्वीकार करू शकत नाही.

२. **कालावधी (ठेवीचा कालावधी) :** कोणतीही कंपनी सहा (६) महिन्यापेक्षा कमी किंवा ३६ महिन्यापेक्षा जास्त मुदतीच्या ठेवी स्वीकारू शकत नाही किंवा ठेवीचे नूतनीकरण करू शकत नाही.

परंतु विशिष्ट परिस्थितीत कंपनी तिच्या अल्पकालीन गरजा पूर्ण करण्यासाठी सहा महिन्यांपेक्षा कमी कालावधीच्या ठेवी स्वीकारू शकते. परंतु अशा ठेवीची परत फेड ही ठेवी स्वीकारल्यापासून तीन (३) महिन्यांच्या आत करता येणार नाही.

अशा ठेवीची रक्कम ही वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १०% पेक्षा जास्त असणार नाही.

विशिष्ट परिस्थितीत ठेवीदाराच्या विनंतीनुसार ठेव परत केली जाते. कंपनी ठेव स्वीकारताना अटी कायम ठेवत ठेवीचे नूतनीकरण करू शकते यास नवीन ठेवी स्वीकारणे असे समजले जाते.

३. **मागता क्षणी न परत करावयाच्या ठेवी :** मागता क्षणी परत करावयाच्या ठेवीचा स्वीकार किंवा नूतनीकरण कंपनी करू शकत नाही.

४. **सुरक्षित किंवा असुरक्षित ठेवी :** ठेव स्वीकारत असताना परिपत्रकात किंवा जाहिरातीत दिलेल्या माहितीनुसार ठेव सुरक्षित किंवा असुरक्षित आहे हे स्पष्ट नमूद केलेले असावे.

सुरक्षित ठेवीसाठी कंपनी आपल्या मूर्त (tangible) मालमत्तेवर बोजा निर्मित करते. हा ठेव स्वीकारल्यापासून ३० दिवसांच्या आत निर्माण केला जातो. सदर मालमत्ता ठेवीदाराकडे तारण दिलेली असते.

५. **ठेवीसाठी अर्ज** : कंपनी ठेव स्वीकृतीचा छापील अर्ज ठेवीदारास पुरविते. हा अर्ज संभाव्य ठेवीदारास विहित नमुन्यात भरून द्यावा लागतो. या अर्जामध्ये ठेवीसाठी आणलेली रक्कम दुसऱ्या व्यक्तीकडून कर्जाऊ घेतलेली नाही असे निवेदन देणे आवश्यक आहे.
६. **संयुक्त नावे** : संयुक्त नावाने ठेवी ठेवण्याची इच्छा जर ठेवीदाराची असेल तर कंपनी ठेवीची रक्कम संयुक्त नावाने स्वीकारू शकते परंतु ही ठेव तीन व्यक्तींपेक्षा जास्त नावाने एकत्रितरित्या स्वीकारता येणार नाही.
७. **वारस** : कायद्यानुसार ठेवीदारास त्याचा वारस नियुक्तीचा अधिकार आहे. त्याच्या मृत्यूच्या पश्चात ठेवीची रक्कम त्याच्या वारसदारास मिळते.
८. **परिपत्रक/जाहिरात** : जेव्हा कंपनी सभासदाकडून ठेवी गोळा करत असते. त्यावेळी परिपत्रकाद्वारे त्यांना कळविण्यात येते. परंतु ज्यावेळी आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारल्या जाणार असतील अशा वेळी कंपनी जाहिरात प्रसिद्ध करते.

अ) परिपत्रक/जाहिरातीत खालील तपशील/माहिती असते.

- कंपनीच्या आर्थिक स्थितीचे विवरणपत्र
- नव्याने स्वीकारण्यात येणाऱ्या ठेवींतील सुरक्षित आणि असुरक्षित ठेवीचे प्रमाण
- पतमानांकन संस्थेकडून मिळालेले पत मानांकन (पात्र कंपनीसाठी)
- ठेव योजना तपशील
- ठेव विश्वस्ताची नावे
- स्वीकारण्यात आलेल्या मागील ठेवीपैकी देय रक्कम

ब) नोंदणी अधिकाऱ्याकडे परिपत्रकाची अथवा जाहिरातीची नोंद करणे : वरील तपशीलासह परिपत्रक अथवा जाहिरात तयार केल्यानंतर त्याची एक प्रत नोंदणी अधिकाऱ्याकडे सादर करण्यात येते. यावर सर्व संचालकांच्या स्वाक्षऱ्या असतात.

क) **परिपत्रक व जाहिरात प्रसिद्ध करणे** : नोंदणी अधिकाऱ्याकडे परिपत्रकाची अथवा जाहिरातीची नोंद केल्यानंतर कंपनी फक्त ३० दिवसानंतर जाहिरात प्रसिद्ध करत असते. जर कंपनी सभासदाकडून ठेवी स्वीकारणार असेल तर त्यांना रजिस्टर्ड पत्राद्वारे स्पीड पोस्ट अथवा ई-मेल द्वारे परिपत्रक पाठविले जाते. आम जनतेला ठेवी ठेवण्याबाबत आवाहन करावयाचे असल्यास जाहिरात प्रसिद्ध करावी लागते. जाहिरात प्रसिद्ध करत असताना देशातील प्रमुख (जास्त खप असणारे) इंग्रजी वृत्तपत्रातून प्रसिद्ध करावी तसेच कंपनीचे नोंदणीकृत कार्यालय ज्या राज्यात आहे त्या राज्यातील प्रमुख प्रादेशिक भाषेतून जाहिरात प्रसिद्ध करणे बंधनकारक आहे.

ड) **जाहिरातीची मुदत (वैधता)** : परिपत्रक अथवा जाहिरातीची वैधता ही वार्षिक सर्वसाधारण सभा झाल्यानंतर किंवा आर्थिक वर्षाच्या समाप्तीनंतर सहा (६) महिन्यांसाठी ग्राह्य धरण्यात येते. परंतु या दोन्ही तारखांपैकी जी तारीख अगोदर असेल ती तारीख विचारात घ्यावी.

९. **ठेव विश्वस्ताची (नियुक्ती)** : जेव्हा पात्र कंपनी आणि सार्वजनिक कंपन्या ठेवी स्वीकारत असतात अशा ठेवींना सुरक्षितता मिळावी यासाठी कंपनी एक किंवा अनेक ठेव विश्वस्ताची नेमणूक करते. ठेव रक्कम परत करण्यास कंपनी असमर्थ ठरल्यास ठेवीदाराच्या ठेवीची रक्कम परत करण्यासाठी ठेव विश्वस्त मदत करतात म्हणजेच ठेवीदाराच्या हिताचे रक्षण करतात.

परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी सात (७) दिवस अगोदर ठेव विश्वस्ताबरोबर विश्वस्त करार करावा लागतो. ठेव विश्वस्त हा स्वतः किंवा एकूण ठेवीदाराच्या एक दशांश ठेवीदारानी मागणी केल्यास अथवा ठेवीची परतफेड करण्यास कंपनी असमर्थ ठरल्यास ठेव विश्वस्तास ठेवीदाराची सभा बोलाविण्याचा/भरविण्याचा अधिकार असतो.

१०. **मालमत्तेवर बोजा/तारण/निर्माण करणे :** ज्या वेळी कंपनी आम जनतेकडून सुरक्षित ठेवी स्वीकारते. अशा वेळी कंपनीने ठेव स्वीकारलेल्या तारखेपासून ३० (तीस) दिवसांच्या आत सुरक्षित ठेव स्वीकारून ठेवलेल्या रकमेपेक्षा कमी नसलेल्या रकमेसाठी तिच्या मूर्त मालमत्तेवर बोजा निर्माण करते. सुरक्षिततेची किमान रक्कम ही ठेव विमाद्वारे समाविष्ट नसलेल्या रकमेइतकी असली पाहिजे. मालमत्तेवर बोजा हा ठेव विश्वस्ताच्या नावाने निर्माण केला जातो.
११. **ठेव विमा :** ठेवी बाबतची जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी ३० दिवस अगोदर विम्याची आवश्यकता भासल्यास कंपनी ठेवीचा विमा घेऊ शकते. जर ठेवीची रक्कम अधिक व्याज यांची एकत्रित बेरीज रु. २०,००० पर्यंत असेल तर त्या रकमेच्या बेरजेएवढा विमा उतरविता येतो.
१२. **पतमानांकन दाखला मिळविणे :** ठेवी स्वीकारण्यापूर्वी प्रत्येक कंपनीला पत पात्रतेचा दाखला मिळविणे आवश्यक आहे. ठेवीचे परिपत्रक किंवा ठेवीची जाहिरात प्रसिद्ध करत असताना त्यात त्याचा स्पष्ट उल्लेख करावा. कंपनीची निव्वळ संपत्ती, आर्थिक स्थिती, ठेव रक्कम वेळेत परत करण्याची क्षमता इ. नुसार कंपनीला पत मानांकन दिले जाते. कंपनीला पत मानांकन दाखला दरवर्षी ठेवीच्या मुदती अखेरपर्यंत घेणे बंधनकारक आहे.
१३. **ठेव परतफेड राखीव निधी खाते उघडणे :** ठेव रक्कम स्वीकारणाऱ्या प्रत्येक कंपनीस ठेवीची रक्कम परत करण्यासाठी सूचित बँकेत स्वतंत्र ठेवत परत फेड राखीव निधी खाते उघडावे लागते. या खात्यात त्या आर्थिक वर्षात परतफेड करावयाच्या एकूण ठेवींच्या २०% रक्कम दरवर्षी ३० एप्रिल किंवा त्यापूर्वी वर्ग करणे बंधनकारक आहे. खात्यातील रकमेचा विनियोग केवळ ठेवीची परतफेड करण्यासाठीच केला जातो.

सूचित बँक : सूचित बँक म्हणजे आर. बी. आय. अक्ट १९३४ च्या परिशिष्ट दोन मध्ये ज्या बँकांचा समावेश करण्यात येतो. अशा बँकांना सूचित बँका असे म्हणतात. या बँका रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया निश्चित केलेल्या कसोट्यांची पूर्तता करतात व त्यांना रिझर्व्ह बँकेच्या काही सुविधा मिळतात. सूचित बँकांची उदा. एस. बी. आय, बँक ऑफ इंडिया, देना बँक इ.

टीप : मुद्दा क्र. ८ (अ) आणि (ब), १० आणि १३ हे अशा खाजगी कंपनीस लागू होत नाहीत ज्या कंपनीने पूर्ण वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १००% पेक्षा जास्त ठेव सभासदाकडून स्वीकारलेली नाही.

१४. **ठेव पावती :** ठेवीदाराकडून ठेवीची रक्कम प्राप्त झाल्यापासून किंवा धनादेशाचे शोधन झाल्यापासून २१ दिवसांच्या आत ठेव पावती ठेवीदारास दिली पाहिजे. या पावतीत ठेवीदाराचे नाव, पत्ता, ठेवीची रक्कम, व्याजदर, ठेवीचा परतफेड दिनांक इ. तपशील नोंदविण्यात येतो. या पावतीवर संचालक मंडळाने ज्या अधिकाऱ्यास स्वाक्षरी करण्याचा अधिकार दिलेला आहे त्याची स्वाक्षरी व कंपनीचा शिक्का उमटविण्यात येतो.
१५. **ठेवीची नोंद वही :** कंपनीने स्वीकारलेल्या ठेवीसाठी किंवा नूतनीकरण करण्यात आलेल्या ठेवीसाठी स्वतंत्र ठेव नोंदवही नोंदणीकृत कार्यालयामध्ये ठेवणे बंधनकारक आहे. या नोंद वहीत ठेवी पावती दिल्यापासून सात दिवसांच्या आत ठेवीदाराच्या नोंदी केल्या पाहिजेत.
१६. **ठेव विवरणपत्र :** ठेव स्वीकारणाऱ्या प्रत्येक कंपनीला प्रत्येक वर्षी विहित नमुन्यात ३० जून अखेर ठेव विवरणपत्र नोंदणी अधिकाऱ्याकडे सादर करावे लागते. या विवरणपत्रात ३१ मार्च अखेरच्या ठेवीच्या सर्व नोंदी करण्यात येतात.
१७. **व्याज :** वेळोवेळी रिझर्व्ह बँकेने दिलेल्या दिशा निर्देशानुसार ठेवीवरील कमाल व्याज अवलंबून असते. ठेवीची परतफेड ही ठेव मुदत संपण्याअगोदर केले जात असेल तर अशा वेळी निश्चित केलेल्या व्याज दरापेक्षा १% व्याजदर कमी करण्यात येते.

त्याच प्रमाणे ठेवीची मुदत संपलेली आहे व ठेवीदाराने ठेवीच्या रकमेची मागणी कंपनीकडे केली आहे. परंतु कंपनीने परतफेड केली नसेल तर अशा थकीत ठेवीवर कंपनीस दंडासह १८% दराने ठेव परतफेड करण्याच्या तारखेपर्यंत व्याज द्यावे लागते.

१८. **अटी व शर्तीमध्ये बदल करण्याचा अधिकार :** एकदा ठेव स्वीकारण्याबाबतचे परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध केल्यानंतर कंपनी प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरित्या ठेवी स्वीकारण्याच्या किंवा परतफेडीच्या अटी आणि शर्तीमध्ये, ठेव विश्वस्त करार आणि ठेव विमा करारामध्ये कोणताही बदल करू शकत नाही.
१९. **आर्थिक विवरणाबाबत खुलासा करणे :** जर कंपनीस ठेवी या संचालकाकडून प्राप्त झाल्या असतील तर त्या बाबतचा खुलासा/(माहिती) आर्थिक विवरण पत्रात करावा लागतो.
- जर कंपनी खाजगी असेल आणि तिच्या संचालकांच्या नातेवाईकांकडून ठेव स्वीकारलेली असेल तरीही त्याची माहिती विवरणपत्रात स्पष्ट करणे बंधनकारक आहे.
२०. **शिक्षा/कारवाई :** कंपनीच्या अधिकाऱ्याने कंपनी कायद्यातील तरतुदींचे ठेवी स्वीकारण्याबाबत उल्लंघन केल्यास आणि तो दोषी आढळल्यास शिक्षेस पात्र ठरतो. महाराष्ट्र सरकारने गुंतवणूकदाराच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी ठेवीदार संरक्षण कायदा १९९९ हा संमत केला. या कायद्याचे महाराष्ट्रातील कंपनीने उल्लंघन केल्यास ती शिक्षेस पात्र ठरू शकते.

अधिक माहितीसाठी : कर्ज आणि ठेवी यातील फरक

कर्ज : मागताक्षणी किंवा लवकरात लवकर परत करण्याच्या अटीवर कंपनीने कर्जाऊ घेतलेली रक्कम होय.

ठेवी : ठरावीक मुदतीनंतर परतफेडीच्या अटीवर स्वीकारलेली रक्कम होय.

५.३ जनतेकडून ठेवी स्वीकारण्याची कार्यपद्धती :

पात्र असलेल्या सार्वजनिक कंपन्यांचा आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकतात.

आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारताना खालील कार्यपद्धतीचा अवलंब करण्यात येतो.

१. **संचालक मंडळाची सभा भरविणे :** आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारल्याबाबतचा ठराव संमत करण्यासाठी संचालक मंडळाची सभा बोलाविली जाते. या सभेत ठेव स्वीकृतीचा ठराव मंजूर करण्यात येतो, यात ठेवीची रक्कम, अटी व शर्ती यांचा समावेश केला जातो. याच सभेत ठेवी स्वीकारण्यास भागधारकाची मंजूरी घेण्यासाठी सर्वसाधारण सभेची तारीख आणि वेळ निश्चित करण्यात येते.
  २. **सर्वसाधारण सभा भरविणे :** आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारण्यास मान्यता देण्यासाठी कंपनीला भागधारकाची सर्वसाधारण सभा भरवावी लागते. या सभेत ठेव स्वीकारण्याबाबतचा विशेष ठराव संमत करून त्याची एक प्रत कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे पाठविण्यात येते आणि गरज भासल्यास रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाकडे विशेष ठरावाची प्रत पाठवावी लागते.
  ३. **संचालक मंडळाची सभा :** ठेवीबाबत प्रसिद्ध केल्या जाणाऱ्या जाहिरातीतील मजकुरास मान्यता देण्यासाठी संचालक मंडळाची सभा भरविली जाते. या सभेत कंपनी कायद्यानुसार जाहिरातीत आवश्यक असलेली माहिती समाविष्ट केल्याबाबतची खात्री केली जाते आणि त्यानंतर जाहिरातीतील मजकुरास बहुमताने मान्यता देऊन त्यावर संचालकाच्या स्वाक्षऱ्या घेतल्या जातात.
  ४. **बँकर्सची नियुक्ती :** ठेवीदाराचे अर्ज आणि ठेव रक्कम स्वीकारण्यासाठी कंपनीचे बँकर्स म्हणून बँकेची नियुक्ती करण्यात येते.
  ५. **पत मानांकन (पत पात्रता) दाखला घेणे :** ठेवी अर्ज आणि रक्कम स्वीकारण्यासाठी बँकर्सची नेमणूक केल्यानंतर कंपनी मान्यताप्राप्त पत मानांकन संस्थेकडून पत मानांकन दाखला मिळवावा लागतो. दाखला मिळाल्यानंतर पत मानांकनाचा उल्लेख ठेवीच्या जाहिरातीमध्ये करणे आवश्यक आहे.
  ६. **ठेव विश्वस्ताची नियुक्ती/नेमणूक :** ठेवीच्या परतफेडीसाठी ठेवीदारामध्ये विश्वसनीयता निर्माण व्हावी यासाठी कंपनीकडून एक किंवा अनेक ठेव विश्वस्ताची नियुक्ती करते. कंपनी आणि विश्वस्त यांच्यामध्ये करार करण्यात येतो त्या करारामध्ये ठेवीची स्वीकृती व परत करण्याबाबतच्या अटी व नियम यांचा उल्लेख करण्यात येतो.
- जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी ७ दिवस अगोदर कंपनी आणि ठेव विश्वस्ताच्या करारावर स्वाक्षऱ्या होणे आवश्यक आहे.

७. **ठेवीचा विमा घेणे/उतरविणे :** ठेवीचा विमा उतरविणे आवश्यक असल्याने कंपनीला विमा कंपनीबरोबर करार करावा लागतो. हा करार ठेवीची जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी कमीत कमी ३० दिवस अगोदर करावा लागतो. या करारावर कंपनी आणि विमा कंपनी अधिकाऱ्याच्या स्वाक्षऱ्या आवश्यक आहेत.
८. **जाहिरात नोंदणी :** जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी त्याची एक प्रत नोंदणी अधिकाऱ्याकडे नोंदविणे (दाखल करणे) आवश्यक आहे. नोंदणी अधिकाऱ्याकडे प्रत दाखल झाल्यानंतर ३० दिवसांनी कंपनीला जाहिरात प्रसिद्ध करावी लागते.
९. **जाहिरात प्रसिद्ध करणे :** कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे जाहिरातीची नोंदणी केल्यानंतर ३० दिवसानंतर जनतेसाठी ठेवीची जाहिरात प्रसिद्ध करावी लागते. सदर जाहिरात ही देशातील प्रमुख इंग्रजी वृत्तपत्रातून आणि कंपनीचे नोंदणीकृत कार्यालय असलेल्या राज्यातील प्रमुख प्रादेशिक वृत्तपत्रातून प्रसिद्ध करणे आवश्यक आहे.
१०. **कंपनी संकेत स्थळावर नोंद :** वृत्तपत्रातून जाहिरात प्रसिद्ध केल्यानंतर या जाहिरातीची नोंदणी कंपनीच्या संकेत स्थळावर करावी लागते.
११. **ठेव अर्ज व रक्कम जमा करणे :** कंपनी बँकेला ठेवीदाराचे अर्ज आणि ठेव रक्कम जमा करण्याची सूचना देते.
१२. **ठेव पावती देणे :** ठेवीची रक्कम प्राप्त झाल्यापासून किंवा धनादेशाचे शोधन झाल्यापासून २१ दिवसाच्या आत ठेवीदारास ठेव पावती देणे बंधनकारक आहे.
१३. **मालमत्तेवर बोजा निर्माण करणे :** जर कंपनीने सुरक्षित ठेवी स्वीकारल्या असतील तर ठेव स्वीकारल्यापासून ३० दिवसाच्या आत कंपनीला आपल्या स्थिर मालमत्तेवर बोजा निर्माण करावा लागतो.
१४. **ठेव रजिस्टरमध्ये नोंदी करणे :** ठेव पावती दिल्यानंतर सात (७) दिवसाच्या आत चिटणीसाने ठेवीच्या सर्व नोंदी स्वतंत्र ठेव रजिस्टरमध्ये केल्या पाहिजेत आणि सदर नोंदीची तपासणी ही कंपनीच्या अधिकृत अधिकाऱ्याने केली पाहिजे.
१५. **ठेवीचे विवरणपत्रक :** कंपनीने ३१ मार्च अखेरच्या ठेवीचे विवरणपत्र तयार करून दरवर्षी ३० जूनपूर्वी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे सादर केले पाहिजे.

५.४ सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्याची कार्यपद्धती :

जर कंपनी सभासदांकडून ठेवी जमा करणार असेल तर खालील पद्धतीचा अवलंब करावा लागतो.

१. **संचालक मंडळाची सभा :** सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्याबाबतचा ठराव संमत करण्यासाठी कंपनी चिटणीस संचालक मंडळाची सभा भरवितो. या सभेत ठेव स्वीकृतीचा ठराव मंजूर करण्यात येतो. यात ठेवीची रक्कम, मुदत ठेवीचे वाटप व परतफेड इत्यादींचा समावेश करण्यात येतो.
तसेच भागधारकांच्या मंजूरीसाठी वार्षिक सर्वसाधारण सभेची तारीख आणि वेळ निश्चित करण्यात येते.
२. **वार्षिक सर्वसाधारण सभा भरविणे :** सभासदांकडून स्वीकारल्या जाणाऱ्या ठेवीस मान्यता घेण्यासाठी कंपनीच्या भागधारकाची वार्षिक सर्वसाधारण सभा भरवावी लागते. या सभेत विशेष ठराव संमत करून त्याची एक प्रत नोंदणी अधिकाऱ्याकडे सादर करावी लागते.
३. **संचालक मंडळाची सभा :** सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्याबाबत मान्यता दिल्यानंतर संचालक मंडळाची सभा भरविण्यात येते. या सभेत सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्याबाबतचे परिपत्रक तयार करून त्यास प्रसिद्धी देण्यासाठी त्या परिपत्रकावर संचालकाच्या सह्या घेण्यात येतात.
४. **बँकर्सची नियुक्ती :** ठेवीदारांचे अर्ज आणि ठेवीची रक्कम गोळा करण्यासाठी कंपनीकडून बँकेची नियुक्ती करण्यात येते.
५. **पत मानांकन दाखला मिळविणे :** सभासदांकडून ठेवीचा स्वीकार करताना कंपनीला पत मानांकन संस्थेकडून पत मानांकन दाखला मिळावा लागतो आणि त्याचा उल्लेख परिपत्रकामध्ये करावा लागतो.
६. **ठेव विश्वस्ताची नियुक्ती :** सभासदांकडून ठेवी स्वीकारण्यापूर्वी कंपनीला ठेव विश्वस्ताची नियुक्ती करावी लागते. परिपत्रक प्रसिद्ध करण्यापूर्वी सात (७) दिवस अगोदर ठेव विश्वस्त व कंपनी यांच्यात करार होऊन त्यावर स्वाक्षऱ्या होणे आवश्यक आहे.

७. **ठेव विमा घेणे :** ठेव परिपत्रक प्रसिद्ध करण्यापूर्वी ३० दिवस अगोदर कंपनीला ठेवीच्या सुरक्षिततेसाठी ठेव विमा उतरवावा लागतो.
८. **परिपत्रकाची नोंदणी अधिकाऱ्याकडे नोंद :** ठेवी बाबतचे परिपत्रक प्रसिद्ध करण्यापूर्वी ३० दिवस अगोदर सदर परिपत्रकाची नोंद नोंदणी अधिकाऱ्याकडे करणे आवश्यक आहे.
९. **सभासदांना परिपत्रक पाठविणे :** ठेवीबाबतच्या परिपत्रकाची नोंद नोंदणी अधिकाऱ्याकडे केल्याच्या तारखेपासून ३० दिवसानंतर कंपनीला आपल्या सभासदांना ठेवी स्वीकारण्याबाबतचे परिपत्रक पाठवावे लागते. ते परिपत्रक रजिस्टर्ड पोस्ट, स्पीड पोस्ट किंवा ई-मेल द्वारे पाठवता येते. त्याशिवाय परिपत्रक वर्तमानपत्रामध्ये प्रसिद्ध करता येते.
१०. **कंपनीच्या संकेत स्थळावर परिपत्रकाची नोंद :** पात्र सार्वजनिक कंपन्यांना परिपत्रकाची नोंद कंपनीच्या संकेत स्थळावर करावी लागते. खाजगी कंपनी व इतर कंपन्यांसाठी ही नोंदणी ऐच्छिक आहे.
११. **ठेव अर्ज व रक्कम जमा/गोळा करणे :** ठेव अर्ज आणि ठेवीची रक्कम जमा करण्याविषयीची सूचना कंपनी बँकेस देते त्यानुसार बँक ठेवीचे अर्ज आणि ठेव रक्कम ठेवीदारांकडून जमा करते आणि त्याचा सर्व तपशील कंपनीकडे पाठविण्याची व्यवस्था करते.
१२. **ठेव पावती देणे :** ठेवीदाराकडून ठेव रक्कम प्राप्त झाल्यापासून किंवा धनादेशाचे शोधन झाल्यापासून २१ दिवसांच्या आत ठेवीची पावती ठेवीदारास दिली पाहिजे.
१३. **मालमत्तेवर बोजा निर्माण करणे :** ज्या वेळी कंपनी सुरक्षित ठेवी स्वीकारते अशा वेळी कंपनीने ठेव स्वीकारलेल्या तारखेपासून ३० दिवसांच्या आत आपल्या स्थिर मालमत्तेवर बोजा निर्माण केला पाहिजे.
१४. **ठेवीदाराची नोंदवहीत नोंद करणे :** ठेव पावती दिल्यापासून सात दिवसांच्या आत चिटणीसाने ठेव रजिस्टरमध्ये त्याची नोंद करून त्यावर अधिकृत अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी घेतली पाहिजे.
१५. **ठेव विवरणपत्र :** कंपनीने प्रत्येक वर्षी विहित नमुन्यात ३० जून अखेर ठेव विवरणपत्र नोंदणी अधिकाऱ्याकडे दाखल करावे आणि या विवरणपत्रात ३१ मार्च अखेरच्या ठेवींच्या नोंदी कराव्यात.

कृती :

- १) भारतातील विविध पत मानांकन संस्थांचा शोध घ्या.
- २) पत मानांकन संस्थेकडून पतपात्रता दाखला मिळालेल्या कोणत्याही पाच उत्कृष्ट कामगिरी करणाऱ्या कंपन्यांचा शोध घ्या.

सारांश

- कंपनीच्या अल्प मुदतीच्या भांडवलाची गरज भागविण्यासाठी ठेवीद्वारे भांडवलाची उभारणी करणे हा स्वस्त आणि योग्य पर्याय आहे.
- खाजगी कंपन्या, सार्वजनिक कंपन्या आणि पात्र सार्वजनिक कंपन्या या आपल्या सभासदांकडून ठेवी स्वीकारू शकतात.
- पात्र सार्वजनिक कंपनी आणि सरकारी कंपन्या या आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकतात.
- कंपनीने ठेवी स्वीकारताना खालील बाबींचा विचार केला पाहिजे.
  - अ) कंपनी कायदा २०१३ कलम ७३ ते ७६
  - ब) कंपनी (ठेव स्वीकृती) नियम २०१४
  - क) ठेव स्वीकृतीबाबत रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची मार्गदर्शक तत्त्वे विचारात घ्यावीत.
- सर्व ठेव स्वीकारणाऱ्या कंपन्यांनी ठेवीची स्वीकृती आणि नूतनीकरण करताना सर्व नियम व अटींचे पालन केले पाहिजे.

➤ ठेव रक्कम

कंपनीचा प्रकार	कोणाकडून स्वीकारते	% वसूल भागभांडवल आणि मुक्त राखीव निधी
i. खाजगी कंपनी	सभासद आणि संचालक	१००% पर्यंत
ii. सार्वजनिक कंपनी (पात्र कंपनी शिवाय)	सभासद	३५% पर्यंत
iii. पात्र सार्वजनिक कंपनी	सभासद सर्वसामान्य जनता	१०% पर्यंत २५% पर्यंत
iv. सरकारी कंपनी	सर्वसामान्य जनता	३५% पर्यंत

➤ ठेवीचा कालावधी

- कमीत कमी ६ महिने, जास्तीत जास्त ३६ महिने
- मुदतपूर्व परतफेड - कमीत कमी ३ महिन्यांनंतर
- पूर्वीच्या अटी व नियमानुसार कंपनी ठेवीचे नूतनीकरण देखील करू शकते.
- मागताक्षणी परत करावयाच्या ठेवी कंपनी स्वीकारू शकत नाही.
- कंपनी सुरक्षित किंवा असुरक्षित ठेवी स्वीकारू शकते. सुरक्षित ठेवीसाठी कंपनी आपल्या स्थिर मालमत्तेवर बोजा निर्माण करते.
- ठेवी स्वीकारण्याबाबतचा अर्ज कंपनीने विहित नमुन्यात गुंतवणूदारास पुरविला पाहिजे.
- कंपनी संयुक्त नावाने ठेवी स्वीकारू शकते परंतु ३ पेक्षा अधिक नावे असू नयेत.
- ठेवीदारास आपला वारस केव्हाही नेमता येतो.
- परिपत्रक - सभासदांना आवाहन करणे.
जाहिरात - आम जनतेला आवाहन करणे.
- i) तपशील - सर्व माहिती
- ii) नोंद - कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे
- iii) वाटप/प्रसिद्धी - नोंदणी अधिकाऱ्याकडे नोंद केल्यापासून ३० दिवसांनंतर
- iv) वैधता - आर्थिक वर्ष संपल्यानंतर किंवा वार्षिक सर्वसाधारण सभेची तारीख यांपैकी जी तारीख अगोदर असेल त्यापासून ६ महिन्यांपर्यंत.
- ठेव विश्वस्त - ठेवीच्या सुरक्षिततेसाठी कंपनी एक किंवा त्या पेक्षा जास्त ठेव विश्वस्ताची नेमणूक करू शकते. परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी किमान ७ दिवस अगोदर विश्वस्त करारावर स्वाक्षरी होणे आवश्यक आहे.
- कंपनीने आम जनतेकडून सुरक्षित ठेव स्वीकारली असेल तर ठेव स्वीकारलेल्या तारखेपासून ३० दिवसांच्या आत आपल्या स्थिर मालमत्तेवर बोजा (तारण) निर्माण करावा लागतो.
- ठेव विमा हा ठेवीचे परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी किमान ३० दिवस अगोदर घेणे आवश्यक आहे.
ठेव + व्याज रु. २०,००० पर्यंत - पूर्ण विमा
प्रत्येक ठेवीदाराची ठेव रक्कम रु. २०,००० पेक्षा जास्त असल्यास प्रत्येक ठेवीदारास रु. २०,००० विमा.
- पत मानांकन संस्थेकडून पत पात्रतेचा दाखला मिळविणे आणि परिपत्रकात व जाहिरातीत त्याचा उल्लेख करणे.
- ठेव परतफेड निधी खाते उघडणे - प्रत्येक वर्षी ३० एप्रिलपूर्वी कंपनीने एकूण ठेवीच्या किमान २०% रक्कम परतफेड निधी म्हणून सूचित बँकेत जमा केली पाहिजे.

- ठेव पावती देणे - ठेवीची रक्कम मिळाल्यापासून २१ दिवसांच्या आत ठेव पावती देण्यात यावी.
- रजिस्टरमध्ये नोंद - ठेवीची पावती दिल्यापासून ७ दिवसांच्या आत ठेव रजिस्टरमध्ये संपूर्ण तपशीलासह नोंद करावी लागते.
- कंपनीने विहित नमुन्यात दरवर्षी ३० जून अखेर ठेव विवरण पत्र नोंदणी अधिकाऱ्याकडे ३१ मार्च अखेरच्या सर्व नोंदीसह सादर करावे.
- ठेवीवरील व्याज (i) मुदतपूर्व ठेव परत फेड - १% व्याज कमी (ii) मुदत संपलेल्या व मागणी केलेल्या परंतु परतफेड न केलेल्या ठेवी दंडासहित व्याजाचा दर १८% द.सा.द.शे.
- ठेवीच्या बाबतच्या अटी व नियमांमध्ये कंपनी कोणताही बदल करू शकत नाही.
- ठेवीची रक्कम जर संचालकांकडून किंवा त्याच्या नातेवाईकांकडून प्राप्त झाल्या असतील तर विवरणपत्रात त्याचा खुलासा करावा.
- ठेवीबाबत दोषी आढळल्यास संबंधित अधिकारी शिक्षेस पात्र ठरतो.
- जनतेकडून किंवा सभासदांकडून ठेवी स्वीकारताना कंपनीला विहित कार्यपद्धती अवलंबावी लागते.

स्वाध्याय

प्र.क्र. १ अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) ठेव हा ..... चा प्रकार आहे.
 अ) मालकीचे भांडवल   ब) अल्प मुदतीचे कर्ज   क) दीर्घ मुदतीचे कर्ज
- २) पात्र सार्वजनिक कंपनी आणि सरकारी कंपनी ..... कडून ठेवी स्वीकारू (जमा) शकतात.
 अ) त्यांचे कर्मचारी   ब) जनता   क) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI)
- ३) खाजगी कंपनी आपल्या सभासदांकडून किंवा संचालकांकडून पूर्ण वसूल भाग भांडवल व मुक्त राखीव निधीच्या ..... % पेक्षा जास्त ठेवी स्वीकारू शकत नाही.
 अ) १००   ब) ३५   क) २५
- ४) ..... कंपनीस आम जनतेकडून पूर्ण वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या ३५% पर्यंत ठेवी स्वीकारता येतात.
 अ) सरकारी   ब) खाजगी   क) पात्र सार्वजनिक
- ५) ठेवी या कमीत कमी ६ (सहा) महिने आणि जास्तीत जास्त ..... महिन्यांसाठी स्वीकारता येतात.
 अ) ३६   ब) ३   क) ३०
- ६) कंपनी आपल्या सभासदांना ठेव योजनेत सहभागी होण्यासाठी ..... द्वारे आवाहन करते.
 अ) जाहिरात   ब) परिपत्रक   क) वर्तमानपत्र
- ७) कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे परिपत्रक किंवा जाहिरातीची नोंदणी केल्यानंतर ..... दिवसानंतर परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध करावी लागते.
 अ) ३०   ब) २१   क) ७
- ८) ठेवीदारांच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी कंपनीला ..... ची नियुक्ती करावी लागते.
 अ) कर्जरोखे विश्वस्त   ब) ठेव विश्वस्त   क) पत मानांकन संस्था

- ९) ..... स्वीकारत असताना कंपनीला आपल्या मालमत्तेवर बोजा निर्माण करावा लागतो.
 अ) असुरक्षित ठेवी   ब) असुरक्षित कर्जरोखे   क) सुरक्षित ठेवी
- १०) ठेव स्वीकारल्यापासून ठेव पावती ..... दिवसाच्या आत ठेवीदाराला दिली जाते.
 अ) ७   ब) ३०   क) २१
- ११) मुदती पूर्व ठेव रक्कम परत करावयाची असल्यास कंपनी ..... % व्याज कपात (वजा) करते.
 अ) १   ब) १८   क) २०
- १२) ठेव विवरणपत्र प्रत्येक वर्षी ..... पूर्वी दाखल करणे आवश्यक आहे.
 अ) ३० जून   ब) ३१ मार्च   क) ३० एप्रिल

ब) जोड्या जुळवा.

गट 'अ'		गट 'ब'	
अ)	खाजगी कंपनी	१)	वसूल भागभांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १०%
ब)	ठेव विश्वस्त करार	२)	जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी ७ दिवस अगोदर सही केली जाते.
क)	सुरक्षित ठेवी	३)	जास्तीत जास्त ३० महिने
ड)	ठेवीचा कालावधी	४)	मूर्त मालमत्तेवर तारण/बोजा
इ)	ठेव विवरणपत्र	५)	पूर्ण वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १००%
		६)	दरवर्षी ३१ मार्च किंवा त्या अगोदर दाखल करणे.
		७)	जाहिरात प्रसिद्ध करण्यापूर्वी २१ दिवस अगोदर सही केली जाते.
		८)	जास्तीत जास्त ३६ महिने
		९)	अमूर्त मालमत्तेवर बोजा
		१०)	प्रत्येक वर्षी ३० जून किंवा त्या अगोदर दाखल करणे.

क) खालील प्रत्येक विधानासाठी एक शब्द किंवा शब्द समूह किंवा संज्ञा लिहा.

- भागधारकांकडून, संचालकांकडून किंवा त्यांच्या नातेवाईकांकडून वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या १००% पेक्षा जास्त ठेवी न स्वीकारू शकणारी कंपनी.
- वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या ३५% पर्यंत ठेवी स्वीकारू शकणारी कंपनी.
- ठेवीचा कमीत कमी कालावधी.
- ठेवीचा जास्तीत जास्त कालावधी.
- कंपनीच्या मूर्त मालमत्तेवर बोजा निर्माण करण्याचा अपेक्षित कालावधी.
- सभासदांना ठेवी ठेवण्याबाबत करण्यात आलेले आवाहन.
- कंपनी आणि ठेव विश्वस्त यांचे मधील करार.
- फक्त ठेवीची परतफेड करण्यासाठी उघडण्यात आलेले खाते.
- ठेव पावती देण्याचा अपेक्षित कालावधी.
- ठेवींच्या आणि नूतनीकरणाच्या नोंदी करण्यासाठी उपयोगात आणले जाणारे पुस्तक.

ड) खालील विधाने बरोबर की चूक ते लिहा.

- १) ठेव विवरण पत्र दरवर्षी ३१ मार्च पूर्वी सादर करणे आवश्यक आहे.
- २) पात्र सार्वजनिक कंपनी सभासदाकडून ठेवी स्वीकारू शकते.
- ३) सरकारी कंपनी सभासदाकडून ठेवी स्वीकारू शकते.
- ४) खाजगी कंपनी आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकते.
- ५) ठेवी या जास्तीत जास्त ३६ महिन्यासाठी स्वीकारल्या जातात.
- ६) पात्र कंपनी आम जनतेकडून वसूल भाग भांडवल आणि मुक्त राखीव निधीच्या ३५% पेक्षा जास्त ठेवी स्वीकारू शकत नाही.
- ७) सुरक्षित ठेवीसाठी कंपनी आपल्या मूर्त मालमत्तेवर बोजा निर्माण करते.
- ८) ठेवीचा स्वीकार केल्यानंतर २१ दिवसांच्या आत ठेव पावती दिली पाहिजे.
- ९) ठेवीदाराच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी कंपनी पत मानांकन संस्थेची नियुक्ती करते.
- १०) ठेव विश्वस्त करार हा कंपनी आणि ठेव विश्वस्त यांच्यात केला जातो.

इ) गटात न बसणारा शब्द शोधा.

- १) खाजगी कंपनी, पात्र कंपनी सोडून, सार्वजनिक कंपनी, सरकारी कंपनी
- २) ठेव विश्वस्त, ठेव विश्वस्त करार, विशेष ठराव
- ३) ठेव विश्वस्ताची नियुक्ती, कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याची नियुक्ती, पत नामांकन संस्थेची नियुक्ती

फ) खालील विधाने पूर्ण करा.

- १) ठेव हा ..... मुदत कर्ज प्रकार आहे.
- २) पात्र सार्वजनिक कंपनी आणि सरकारी कंपनी ..... कडून ठेवी स्वीकारू शकतात.
- ३) पात्र सार्वजनिक कंपनीची निव्वळ मालमत्ता ..... पेक्षा कमी असू नये.
- ४) सरकारी कंपनी आम जनतेकडून वसूल भाग भांडवल व राखीव निधीच्या ..... % पेक्षा जास्त ठेवी स्वीकारू शकत नाही.
- ५) कमीत कमी सहा महिने आणि जास्तीत जास्त ..... कालावधीसाठी ठेवी स्वीकारल्या जातात.
- ६) ..... नुसार परतफेड या प्रकारच्या ठेवी कंपनी स्वीकारू किंवा नूतनीकरण करू शकत नाही.
- ७) कंपनी ठेवीची मुदतपूर्व परतफेड ..... कालावधीपूर्वी करू शकत नाही.
- ८) आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारण्यासाठी कंपनी ..... प्रसिद्ध करते.
- ९) कंपनीच्या ठेवीच्या पतपात्रतेबद्दल दाखला देणाऱ्या संस्थेस ..... म्हणतात.
- १०) ज्या खात्याचा उपयोग फक्त ठेवीची परतफेड करण्यासाठी केला जातो त्यास ..... खाते असे म्हणतात.

ग) कंसातील अचूक पर्याय निवडा.

गट 'अ'		गट 'ब'	
अ)	सरकारी कंपनी	१)	.....
ब)	.....	२)	सभासदाकडून ठेवी
क)	३६ महिने	३)	.....
ड)	.....	४)	मूर्त मालमत्तेवर बोजा निर्माण करणे.
इ)	ठेव विवरण पत्र	५)	.....

(३० जून किंवा त्या आधी दाखल करणे, खाजगी कंपनी, सुरक्षित ठेवी, आम जनतेकडून ठेवी, ठेवीचा जास्तीत जास्त कालावधी)

ह) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- १) कोणत्या कंपन्या आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकतात?
- २) सरकारी कंपनी जास्तीत जास्त किती ठेवी स्वीकारू शकते?
- ३) ठेवीचा जास्तीत जास्त कालावधी किती असतो?
- ४) ठेव विश्वस्त म्हणजे कोण?
- ५) ठेव विश्वस्त करार म्हणजे काय?
- ६) कंपनी आपल्या मूर्त मालमत्तेवर बोजा केव्हा निर्माण करते?
- ७) ठेवी स्वीकारल्यानंतर किती दिवसात (कालावधीत) ठेव पावती कंपनीने दिली पाहिजे?
- ८) कंपनीस ठेव विवरण पत्र किती मुदतीत दाखल करावे लागते?
- ९) ठेव परतफेड निधी खाते म्हणजे काय?
- १०) ठेव नोंदवही म्हणजे काय?

ई) खालील वाक्यातील अधोरेखित शब्द दुरुस्त करून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) सरकारी कंपनी सभासदाकडून ठेवीचा स्वीकार करू शकते.
- २) सभासदाकडून ठेवी स्वीकारण्यासाठी कंपनीला जाहिरात प्रसिद्ध करावी लागते.
- ३) ठेवीदारांच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी कंपनी पत मानांकन संस्थेची नेमणूक करते.
- ४) ठेवीची रक्कम मिळाल्यापासून सात दिवसांच्या आत ठेव पावती दिली जाते.
- ५) ठेव रजिस्टर दरवर्षी ३० जून रोजी किंवा त्यापूर्वी कंपनी नोंदणी अधिकाऱ्याकडे सादर करावे.
- ६) जेव्हा कंपनी असुरक्षित ठेवीचा स्वीकार करते त्यावेळी स्थिर मालमत्तेवर बोजा निर्माण करते.
- ७) ठेवीचा कमीत कमी कालावधी ३६ महिने आहे.

ज) योग्य क्रम लावा.

- १) अ) ठेव विश्वस्ताची नेमणूक
ब) सर्वसाधारण सभा भरविणे
क) मालमत्तेवर बोजा आकारणे
- २) अ) ठेव विवरण पत्र दाखल करणे
ब) ठेव पावती देणे
क) जाहिरात प्रसिद्ध करणे
- ३) अ) पत मानांकन दाखला मिळविणे
ब) ठेव रजिस्टरमध्ये नोंद करणे
क) ठेव पावती देणे

प्र.क्र. २) खालील संज्ञा/संकल्पना स्पष्ट करा.

- १) पात्र सार्वजनिक कंपनी
- २) ठेवीचा कालावधी/कालखंड

- ३) सुरक्षित ठेवी
- ४) ठेव विश्वस्त
- ५) मूर्त मालमत्तेवर बोजा (तारण)
- ६) ठेव विमा
- ७) ठेव परतफेड निधी खाते
- ८) पत मानांकन
- ९) ठेव पावती
- १०) ठेव विवरण पत्र

प्र.क्र. ३) खालील घटना व परिस्थितीचा अभ्यास करून आपले मत लिहा.

- १) 'अॅपल कंपनी लिमिटेडची' सार्वजनिक ठेवीद्वारे भांडवल उभारणीची योजना असून तिची निव्वळ मालमत्ता ही रु. दहा (१०) कोटी आहे.
 अ) कंपनीला आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारता येतील का?
 ब) कंपनी ४ वर्ष मुदतीच्या ठेवी स्वीकारू शकते का?
 क) ठेवीची पावती ठेवीदारास किती दिवसात दिली जाते?
- २) 'अ ब क कंपनी लिमिटेड' ही सार्वजनिक ठेवी स्वीकारण्याच्या संदर्भात कंपनी कायदा २०१३ नुसार पात्र सार्वजनिक कंपनी आहे.
 अ) कंपनी संयुक्त नावाने ठेवी स्वीकारू शकते का?
 ब) कंपनीला सभासदाकडून ठेव स्वीकारता येईल का?
 क) कंपनी सुरक्षित ठेवी स्वीकारू शकते का?
- ३) 'अॅपल कंपनी लिमिटेड' ही पात्र सार्वजनिक कंपनी असून तिचा सुरक्षित ठेवी गोळा करून भांडवलात वाढ करण्याचा हेतू आहे. कृपया संचालक मंडळास खालील सल्ला द्या.
 अ) ठेव स्वीकृतीसाठी कंपनीला सभासदाची मंजूरी घेणे आवश्यक आहे काय?
 ब) कंपनीस कर्जरोखे विश्वस्ताची नियुक्ती करणे आवश्यक आहे का?
 क) किती कालावधीत कंपनीने आपल्या मालमत्तेवर बोजा निर्माण केला पाहिजे?
- ४) 'सन प्रा. लिमिटेड' कंपनीला ठेवी स्वीकारून भांडवलात वाढ करावयाची आहे.
 अ) कंपनीस आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारता येतील का?
 ब) ठेवी स्वीकारण्यासाठी कंपनीने कोणता दस्तावेज द्यावा/वापरला पाहिजे?
 क) ठेवी जास्तीत जास्त किती कालावधीसाठी स्वीकारल्या जाऊ शकतात?

प्र.क्र. ४) थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- १) विविध कंपनीकडून स्वीकारल्या जाणाऱ्या ठेव रकमेची मर्यादा विशद करा.
- २) ठेवीसंदर्भातील परिपत्रक किंवा जाहिरातीतील तपशील लिहा.
- ३) ठेव विश्वस्त नियुक्ती बाबतची तरतूद लिहा.
- ४) ठेवीची स्वीकृती बाबतच्या कोणत्याही चार अटी व शर्ती लिहा.

प्र.क्र. ५) खालील विधाने सकारण स्पष्ट करा.

- १) सर्व कंपन्या आम जनतेकडून ठेवी स्वीकारू शकत नाहीत.
- २) कंपनीला ठेवी स्वीकारण्याच्या रकमेबाबत मर्यादा आहेत.
- ३) कंपनीला ठेवीबाबत परिपत्रक किंवा जाहिरात प्रसिद्ध करताना कायदेशीर तरतुदींची पूर्तता करावी लागते.
- ४) सुरक्षित ठेवी स्वीकारताना कंपनी ठेव विश्वस्तांची नेमणूक करते.
- ५) सुरक्षित ठेवी स्वीकारताना कंपनीला आपल्या स्थिर मालमत्तेवर बोजा निर्माण करावा लागतो.
- ६) कंपनीस ठेव परत फेड निधी खाते उघडणे आवश्यक आहे.

प्र.क्र. ६) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) ठेवी स्वीकारू शकणाऱ्या कंपन्यांचे विविध प्रकार त्यांच्या ठेवी गोळा करण्याच्या कमाल मर्यादांसह स्पष्ट करा.
- २) ठेवी निमंत्रित करण्यासाठी प्रसिद्ध कराव्या लागणाऱ्या परिपत्रक किंवा जाहिरातीसंबंधी तरतुदी स्पष्ट करा.

